

χεται τοῦτο (Α', β', 31). Καίτοι δὲ ὁ Βάσκος δὲ Γάμας πρῶτος ὑπέδειξε τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ἄγουσαν. τῷ Εὐδόξῳ δῆμος ἀνήκει ἡ δόξα τῆς ἀναγνωρίσεως μεγάλου μέρους τῶν Ἀφρικανικῶν παραλίων. Μικροῦ δεῖν μετὰ μίαν ὥραν, μίαν ἡμέραν, ἀνεκάλυψε καὶ οὗτος νέους κόσμους. "Οτε ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος εἶδε τὸ στόλιφρωμα αὐτοῦ σταθμίζον, ἵκετεύσεν αὐτὸν νὰ ἀναμείνῃ τρεῖς ἔτη ἡμέρας. Ἐάν δὲ παρελθόντος τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος δὲν ἐπεφαίνετο ἡ γῆ, ἱναγκάζετο δὲ οὗτος νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, τὸ σηνομα τοῦ διασήμου Γενούνιδίου, τοῦ διανοίξαντος νέον μέλλον τῇ ἀνθρωπότητι, θὰ ἦτο σχεδὸν ἀγνωστὸν. Τίς οἶδεν, ἐὰν τοιαύτη στάσις δὲν συνέτριψε τὸ στάδιον τοῦ Ἑλληνος θαλασσοπόρου; "Ισως καὶ οὗτος ἐξητύσεν ἡμερῶν τινων ωρῶν, ἀλλὰ παρῆλθον αὐται χωρὶς ἡ γῆ νὰ ἐπιφανῆ.

Ἡ μεταξὺ Εὐδόξου καὶ Κολόμβου σύγκρισις προκαλεῖται καὶ ἐπιβάλλεται μοιραίως. Ἀμφότεροι ἀτὸ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας ἡγάπτισαν τὴν θάλασσαν, μετ' ἐνδιαφέροντος δὲ καὶ ἐνθουσιασμοῦ διέδραμον τὸν κύκλον τῶν γνώσεων τῶν χρόνων αὐτῶν. Ἀμφότεροι ἀνέλαβον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κινδυνωδεστάτων πλόων. Ἀμφότεροι διήνοιξαν τοῖς συμπατριώταις αὐτῶν νέας ὅδούς. Ἐξ ἐνὸς ἀκροπρόφρους ὁ Εὐδόξος συνεπέργανεν ὅτι αἱ θάλασσαι, αἱ μετενεγκοῦσαι αὐτό, εὑρίσκονται εἰς ἀμεσον συγκοινωνίαν. Τεμάχια γεγλυμμένων ἔνδιλων, κάλαμοι παγμέγιστοι καὶ κορμοὶ πελωρίων πευκῶν εἴδους ἀγνώστου, πείθουσι τὸν Κολόμβον νὰ πλεύσῃ πρὸς δυσμάς. Ἀμφότεροι μετὰ μόχθων πραγματοῦσι τὰ σχέδια αὐτῶν. Ἀμφότεροι ἐπιτυγχάνουσιν ἐν Ισπανίᾳ, σημεῖον δ' ἀναχωρήσεως ἀμφοτέρων εἴναι σχέδιον τὸ αὐτό, ἀφοῦ ἡ Πάλας εἰκοσι μόλις λεύγας ἀπέχει τῶν Γαδείσων. Τοία πλοϊα ἀποτελοῦσι τὸν στόλον τοῦ Εὐδόξου, τοία καὶ τὸν τοῦ Κολόμβου. Ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Βόγος ἥθελησαν νὰ οἰκειοποιηθῶσι τὴν δόξαν, τὰ ὀφελήματα καὶ τὰς ἀνακαλλύψεις τοῦ Εὐδόξου, Ἰωάννης δὲ ὁ Β' τῆς Βραγάντης, γενόμενος κύριος τοῦ σχεδίου τοῦ Κολόμβου, ζητεῖ νὰ ἐκτελέσῃ ταῦτα ἐπ' ίδιᾳ ὀφελείᾳ. Συνωμοσία τεκταίνεται κατὰ τοῦ Εὐδόξου, θῦμα δὲ φαδιούργων πίπτει ὁ Κολόμβος. Ἀμφότεροι ὑφίστανται τὰς αὐτὰς πικρίας, ἀμφότεροι ὑποφέρουσιν, ἀλλὰ δὲν ἀποκάλυμνοσιν. Ὁ Κολόμβος ἐπιτυχών ἀποθανατίσθη, ὁ δὲ Εὐδόξος σχεδόν ἐλπισμονύθη. Δυστύχημα ὅτι ἐγεννήθη δέκα καὶ ἔξι αἰώνας ἐνωρίτερον.

ΤΑ ΚΕΛΛΙΒΑΡΑ (ΚΕΛΒΕΡΙ)

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἵδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Δ'.

Προϊόντα.

Τὰ ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως τῷδε κάκεῖσε ἀναβρύοντα ὄδατα καὶ οἱ παραγέταις κείμαρροι καθιστῶσιν αὐτὴν εὐφόρον, ὅθεν παράγει δημητριακούς καρπούς, σῖτον ἀρκετόν, κριθίνην, ἀραβόσιτον καὶ βρύζαν, σταφυλὰς καὶ πᾶν εἶδος τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν πεφυμένων ὀπωρῶν, πρὸς τούτοις ἔριον λευκὸν καὶ καθαρόν, τὸ λεγόμενον κίτιρε, εἶδός τι κόλλας, μεγάλως ἐκτιμώμενον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ὀδίγον ὅπιον. Ὡς ἐκ τῆς εὐαέρου δὲ τοποθεσίας τῶν Κελλιβάρων, κειμένων ἐν ταῖς χαράδραις λόφων τινῶν ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως, καὶ τοῦ λιαν ὑγιεινοῦ αὐτῶν κλίματος, ιδίᾳ δὲ ἐνεκα τῶν καθαρῶν καὶ διαυγεστάτων ἐν αὐτοῖς ὄδατων δυνάμεθα νὰ μακαρίσωμεν τοὺς ἐντὸς τῶν Κελλιβάρων διαρκῶς μένοντας κατοίκους, ὡς μὴ προσβληθέντας πώποτε ὑπὸ πυρεῶν.

Ε'.

Τὰ ἐκτὸς τῶν Κελλιβάρων καὶ ἐν τοῖς περιχώροις
σωζόμενα ἀρχαῖα ἐρείπια.

Εἴτε ἐντὸς τῶν Κελλιβάρων, εἴτε ἐκτὸς αὐτῶν ἐν τοῖς περιχώροις, εἰ καὶ ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα ἐρείπια, μαρτυροῦντα τὴν ὑπαρξίν πλείστων ἀρχαιοτήτων, ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καταστρέφονται καὶ παντελῶς ἀφανίζονται.

Οὔτω, πρὸς νότον τῶν Κελλιβάρων εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, ἐκτείνεται φάραγξ καλουμένη Μοναστήριος δεσμοῖς, πτοι φάραγξ τοῦ μοναστηρίου, ἐν τῇ ὅποις εὐρίσκονται παρεκκλήσια τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ἀγίου Εὐθυμίου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων Ἀγίων, ἃπειρα κελλία καὶ ἐστιατόρια, ἅπαντα ἐν βράχοις λελαξευμένα.

Πρὸς βορρᾶν τῶν Κελλιβάρων ώσταύτως εἰς τι μέρος τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως, καλούμενον ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ κελλίων Κελλιά, σώζεται τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος καὶ ἄλλων ἀγίων. Ἐπίσης πρὸς δυσμάς τῶν Κελλιβάρων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως εἰς μέρος τι καλούμενον Σιλιντῆς σώζονται ἐπὶ τίνος λόφου τὰ παρεκκλήσια τῆς Ἀναλίψεως, τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης καὶ τινα ἐρείπια μοναστηρίων μετὰ πολλῶν κελλίων, κατοικυῶν καὶ παρεκκλησίων. Πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν δὲ τῶν Κελλιβάρων, εἰς ἀπόστασιν ἡμίσειας ὥρας, κείται χωρίον μικρόν, Κανινταλα, καλούμενον καὶ κατοικούμενον ὑπὸ τριάκοντα οἰκογενειῶν ἐξ ἡμισείας Χριστιανῶν καὶ Οθωμανῶν ἐπὶ τοῦ ψύχραματος τούτου τοῦ χωρίου τῷ 1870 ἀνφικοδομήθη ἐπὶ παρεκκλησίου ἐκκλησία ἐπ' ὄνδρατο τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. Περὶ τοῦ χωρίου τούτου οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι εἴναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἀναφερόμενον Κανόταλα.

Οὔτως ἔξερχομενός τις τῶν Κελλιβάρων καὶ διευθυνόμενος κατ' ἀρχὰς πρὸς ἀνατολάς, μετὰ ἡμίωρον περίπτου ἀνέρχεται ἐπὶ λόφου, ἐφ' οὐ σώζονται εἰσέτι λείψανα ἀρχαίου φρουρίου. Ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν δὲ τούτου τοῦ λόφου κείται χωρίον μικρόν, Σιβρι Χιδάρ (=Οὖν φρούριον) καλούμενον καὶ κατοικούμενον ἐκ πεντάκοντα χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, διατηρούντων πεντηράν δημοτικὸν σχολήν, ἢ δὲ ἐκκλησία αὐτῶν τετίμπται ἐπ' ὄνδρατο τῆς Παναγίας Τριάδος. Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου ἐν μέσῳ ὁροπεδίων τινῶν σώζεται ἀρχαιοτάτη ἐκκλησία, καλουμένη Κνέζηλ 'κλησία (=Ἐρυθρὰ ἐκκλησία), ὡς ἐκτιμένη ἐξ ἐρυθροῦ λίθου) ἐπ' ὄνδρατο τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος· ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τούτου ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς βυζαντίνους χρόνους· εἴναι τεχνικώτατος μὲθόλον ἀξιοθέατον, διατηρῶν παρ' αὐτὸν καὶ ἀγίασμα μετὰ διαγεστάτου ὄδατος· ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ ναοῦ τούτου εἴναι ἀδύνατον νὰ μὴ θαυμάσῃ τὸν καλλονήν, τὸ σχῆμα καὶ τοὺς κολοσσαίους ἐκείνους ἐρυθρούς λίθους καὶ νὰ μὴ ἐκπλαγῇ σκεπτόμενος πᾶς ἀνεβίβαζον μέχρι τοῦ τούλλου τοῦ ναοῦ τούς τόδον ὡγκώδεις ἐκείνους λίθους. Βορειότερον τῆς ὥρησίς ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν ὁθωμανικά χωρία, καλούμενα Σορθογῆν καὶ Νάρ (=Νόρα ἢ Νηροασδόρ) περιέχοντα περιόδου τὰς τριακοσίας εἰς λίθον λελαξευμένας μικράς ἐκκλησίας, ὅν τινας, ἐντὸς τῆς κώμης εὐρισκούμενας, πολλοὶ τῶν ἐντοπίων ἐξ ἀγνοίας ἐχρησιμοποιούντων εἰς οἰκίας καὶ ἀχυρώνας. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι εἰς ἔσχατον βαθύὸν ἐδυστύχησαν, ἀπολέθαντες, ἐκτὸς τῶν κτημάτων, καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα αὐτῶν, ὡς πολλοὶ ἐβεβαιώθαν με. Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει λίμνη, μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας περιφέρειαν ἔχουσα, καλουμένην δὲ Ατζῆν κλόδ (=Πικρὰ λίμνη), ἐκ τοῦ πικροτάτου αὐτῆς ὄδατος ἢ λίσσως, κατὰ τὴν παράδοσιν, διότι ὑπῆρχε μέν ποτε σημαντικὴ πόλις, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἐν μέσῳ θερμῶν καὶ θειούχων ὄδατων, σωζόμενων εἰσέτι ἐρείπιαν, οἰκοδομῶν τε καὶ ἐκκλησίδων, ἐν αἷς η σταυροειδῶς ἐν βράχῳ λελαξευμένη ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, καὶ ὅτι ταῦτης τίς οἶδε διὰ ποιάν αἰτίαν καταποντίσθεισης, προέκυψεν ἡ περὶ ἓντος λίθου λίμνη, καὶ ὅτι αὐτὴν ἔνεκα τοῦ πικροῦ τούτου ἀποτελέσθατος ὄνοματόθι Πικρὰ λίμνη). Παρὰ τὸν ρυθεῖσαν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου πηγάζει ἐκ τίνος βράχου καθαρὸν ὕδωρ, καλούμενον Κελλίν πουναρον (=Πηγὴ νύμφης) καὶ ἡ περὶ αὐτῆς παράδοσις ἀναφέρεται εἰς τὸν καποντισμὸν τῆς πόλεως ἐκείνης.

Πρός τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς ὥπεισης λίμνης ἐκτείνεται πεδίας λεγομένην **Μενεντὺς ὄβαδι**· ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ὑπάρχουσι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν μικρὰ ὁθωμανικὰ χωρία, ὡσεὶ λίθου βολὴν ἀλλήλων ἀφιστάμενα. "Ἐν τισὶ τούτων τῶν χωρίων σώζονται ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι, κατὰ βυζαντινὸν ὅσθιον ἐκτισμέναι, ἐν τισὶ δὲ παρὰ τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀγιάσματα. Ἐκ τῶν ἀθόνων δὲ ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἀναβλυζόντων ὑδάτων σχηματίζεται ὁ **Καππάδοξ** λεγόμενος ποταμός, ὅστις, διερχόμενος πρὸς ἀνατολὰς μὲν δύνασται μακρὰν τῶν Κελλιβάρων, πρὸς νότον δὲ καὶ δυσμὰς μιαν δραν καὶ διὰ μέσου τῆς παλαιᾶς Ἀρχελαΐδος (νῦν Ἀκ-Σερά) ἔξ περίπου δραν τῶν Κελλιβάρων ἀπεξούσης, ἐκβάλλει πρὸς τὸ ἐκεῖ ἐκτενὲς λειβάδιον.

Πανταχοῦ, ἔνθα διέρχεται ὁ ποταμὸς οὗτος, εὐρίσκονται ἀπειρά ἐρείπια ἐκκλησιῶν, ἀρχαίων οἰκοδομῶν, κελλίων καὶ ἱγουμενίων, καὶ οὕτω συμβαδίζων τις τῇ πορείᾳ τοῦ ποταμοῦ διέρχεται διὰ μέσου χωρίων ὁθωμανικῶν, ἐν οἷς πλεῖσται ὅσαι ἀρχαῖτης. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐντὸς μικροῦ ὁθωμανικοῦ χωρίου καλουμένου **Ιλλή-Σού** (=Χλιαρὸν ὑδωρ) σώζονται πηγαὶ θερμῶν ὑδάτων, παμπάλαια λουτρὰ καὶ ἐρείπια οἰκοδομῶν. Κάτωθεν τούτου τοῦ χωρίου πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς μίαν δραν περίπου ἀπόστασιν τῶν Κελλιβάρων κεῖται χωρίον, ὅπερ ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ πολλῶν ὑδάτων **Χλιαρὸν** καλεῖται (**Τ-Χλάρα**), ἔνθα σώζονται ἐπίσης πλεῖσται ἐκκλησίαι καὶ ἀρχαῖα μνημεῖα. Ὄλιγον μακρὰν τῶν Τ-Χλάρων ἐν τόπῳ καλουμένῳ **Καταράκη**- (ἐκ τοῦ **Καταράκτης**), τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ρύακος εὐρίσκομένων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, μονοδίθιων ἐκκλησιῶν καὶ κελλίων ἀδύνατος καθίσταται ἡ ἀκριβῆς περιγραφή.

Τὸ πρὸς τὸ ἄνω τούτου τοῦ ρύακος κατοικούμενον ὁθωμανικὸν χωρίον καλεῖται **Περιστρεψυμα**. Ἐντὸς τοῦ χωρίου τούτου σώζονται εἰσέτι ἀκρέατα πολλὰ παρεκκλήσια, μοναστήρια καὶ κοιμητήρια· ἐν τισὶ δὲ τούτων, εἰ καὶ δυσανάγνωστοι, ἐπιγραφαὶ τινες, λ. χ. ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Ζαχαρίου, δύνεν καὶ τὸ μέρος καλεῖται Ζαχαρία, σώζεται ἐπὶ πλακός ἡ ἔξης ἐπιγραφὴ: "Ἐνθάδε κεῖται ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτὸς Θεόδιλος· ἐκοινόθι ἔν τοι Θεογονίας, ΨΚΖ (=7027) ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 16".

Αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ αὐτὴν διατηρούμεναι ἐκκλησίαι καθὼς καὶ αἱ πρὸς τὰ κάτω τῶν Περιστρεψυμάτων, ἐν τινὶ μέρει, **Φάλακα** καλουμένῳ, ὑπάρχουσιν ἐκκλησίαι ἐστολισμέναι διὰ ζωρῷων ζωγραφιῶν ἀρχαίας τέχνης. Ἐν δὲ τῷ **Καρδά-Γκεδίκ**, ἐντὸς ἐκκλησίας λελαξευμένης ἐν ἀπεράντῳ βράχῳ καὶ ἐστολισμένης ωδαύτως διὰ ζωγραφῶν, ἐπὶ τῆς ἀγίας αὐτῆς προθέσεως σώζεται ἡ ἔξης ἐπιγραφὴ. . . Οὗτος δὲ Ιερὸς ναὸς ξλαπούθινος ἔν τοι Θεογονίας **X.** (6000). Ἐντὸς ἐτέρας πάλιν ἐκκλησίας Οὗτος δὲ πανέδοξος ναὸς τοῦ Ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐπεδενάσθη καθὼς ὁδῖται διὰ συνδρομῆς Βασιλείου καὶ τῶν Ρωμαίων βασιλευόντων καὶ Κυριλλου ἀρχιερατεύοντος ἐπὶ ἡγουμενίᾳ Ιωάννου Ἐν τοι Θεογονίας φν (=1050). Παρὰ αὐτὴν φαίνονται μὲν ἵχνη καὶ ἐτέρων γραμμάτων, ἀδύνατος δῆμος ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν. Πλὴν τῶν ὑπέρτατων τούτων καὶ πλεῖσται ἄλλαι ἐκκλησίαι καὶ ἐρείπια κτισίων σώζονται ἐν τῷ ρύακι τούτῳ, πλησίον τῶν ὄποιων εὐρίσκονται καὶ λάρνακες, ἐν τισὶ τῶν ὄποιων διατηρούνται καὶ λείψανα ἀγίων ἀκέραια. Ἐν γένει τὰς ποικίλας σωζόμενας ἐν τῷ ρύακι τούτῳ ἀρχαῖτης καὶ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις διατηρούμενας ζωγραφίας ἀδύνατον λεπτομερῶς νὰ περιγράψωμεν, καθ' ὅτι πανταχοῦ ὅπου καὶ ἄν στρέψῃ τὸ βλέμμα βλέπει ἐκκλησίας, εὐκτηρίους οἴκους, μοναστήρια καὶ κελλία, ἄτινα συλληβδονήιαν εύθυνδες ἀποριθμητεῖν δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγων: «Οσα γάρ ἐστιν ἐν τούτοις» (Καππαδόκαις) θυσιαστήρια, δι' ὧν τὸ δνομα τοῦ Κυρίου δοξάζεται, οὐκ ἄν τις τοσάδε πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἔξαριθμότατο (Γρηγόρ. Νύσ. περὶ ἀπ. εἰς Τεροδόλυμα).

Μίαν δραν μακρὰν πρὸς τὰ κάτω μηνοθέντος ρύακος ἐν χωρίῳ τινὶ ὁθωμανικῷ **Γιαλπάκ** **Χισάρ** σώζονται πολλὰ παρεκκλήσια, τείχη καὶ ἐρείπια οἰκοδομῶν. Παρὰ τὸ χωρίον τούτῳ ὑπάρχουσι πολλαὶ πηγαὶ ὑδάτων χλιαρῶν καὶ μεταλλικῶν. Τὰ ζέοντα ταῦτα ὑδατα, ἔνεκα τῶν ὄποιων καὶ τὸ μέρος καλεῖται **Ζέα**, παραδέξως πως μόλις εἰκοσι βῆματα ἀπό τὰς πηγὰς των ἀπομακρυνόμενα χάνονται, παρουσιάζοντα παράδοξον φυσιολογικὸν φαινόμενον. Ἀπέναντι τοῦ Γιαλπάκ Χισάρ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Καππαδόκος κεῖνται τὰ ὁθωμανικὰ χωρία **Σέλυν**, **Κηζηλ καγιά** (=

ἔρυθρὸς βράχος), **Κωδούνικ**, **Απδαλή**, ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀφιστάμενα. Καὶ εἰς ταῦτα τὰ χωρία σώζονται ἐπίσης ἐρείπια ἐκκλησιῶν, οἰκοδομῶν λελαξευμένων ἐντὸς βράχων δίκην πυραμίδων ὑψούμενων. Ἀλλά, κατὰ δυστυχίαν, τῶν ἀπειρῶν ἐν τῷ ρύακι τούτῳ εὐρισκομένων ἐκκλησιῶν τινὰς μὲν οἱ κατοικοῦντες τὰ δινοῦ ρυθένθα χωρία (Τ-Χλάρα, Περιστρεψυμα καὶ Σέλυν) χορηγοποιοῦσιν εἴτε ώς ἀποθήκας, εἴτε ώς ἀχυρῶνας, εἴτε καὶ ώς οἰκίας, τινῶν δὲ, κειμένων εἰς ἔρημον τόπον, οἱ ἐκεῖ διαμένοντες ποιμένες εἴτε τὰς ζωγραφίας, εἴτε τὰς χρονολογίας καὶ ἐπιγραφὰς καταστρέφουσιν ἀδιακόπως καὶ ἀφανίζουσιν.

Βορειοδυτικῶν τῶν Κελλιβάρων εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου ώρῶν κεῖται χωρίον ὁθωμανικόν, **Μαυαζήν**, ἐν δέ σώζεται ἀβλαδῆς ἔτι ὁ ὑπὸ τοῦ θείου ήμῶν πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀναθερμένος ναὸς τοῦ ἀγίου Μάμαντος (Γρηγορ. Ναζιαν. Δόγος ΜΓ'), λελατομημένος ἐν βράχῳ, περιέχων καὶ ἄγια λείψανα. Τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τελούμενα θαύματα εἰσὶν ἀπεριγραπτα. Μολονότι δὲ ὁ νεωκόρος τούτου τοῦ ναοῦ εἶναι ὁθωμανός, ἐν τούτοις καὶ οἱ λοιποὶ ἐπισκεπτόμενοι Χριστιανοὶ ἀκωλύτως τελοῦσι τὰ αὐτοῖς νενομισμένα. Πρὸς τούτοις ἐν τῷ ρύακι τούτῳ εὐρίσκονται μὲν καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐρείπια οἰκοδομῶν καὶ παρεκκλησίων, ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς ἀποθήκας, ἀχυρῶνας καὶ εἰς μάνδρας ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μεταβεβλημένα.

Πρὸς δυσμὰς τῶν Κελλιβάρων εἰς ἀπόστασιν πέντε περίπου ώρῶν ὑψοῦται τὸ ὄρος **Ἀντίταυρος** (=Χαδάν δαγή), παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄποιου σώζονται ἐρείπια δέκα πέντε καὶ πλέον μονῶν. Τὸ ὄρος τοῦτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐκεῖ διαμενόντων, κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο **Χατούνιν δαγή** (=Ορος τῆς Παρθένου), δῆλον δὲ κατ' ὀλίγον μετεβλήθη εἰς **Χαδάν δαγή**. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου σώζεται ἐκκλησία σταυροειδῶς λελαξευμένη, ἐπὶ τινος δὲ πέτρας παρὰ τὴν εἰσόδον τῆς ἐκκλησίας σώζεται ἡ ἔξης ἐπιγραφὴ: "Τερός ναὸς τοῦ Ἀγίου Ιωάννου ὄρος Λάτρον " Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συμπερινέται ὅτι τὸ ὄρος τούτο ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι καὶ **Λάτρον ὄρος**, ὃπου ἥσκει, κατὰ τὸν Συναξαριστήν, καὶ ὁ "Ἄγιος Αρσένιος ὁ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν μονὴν τῶν Κελλιβάρων μεταβάτης (Δεκεμβρ. 3).

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ρύακος δῆλος σώζονται τὰ ἐρείπια ἀρχαῖας μεγάλης πόλεως Γαρδαύρας καλουμένης. Τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως ταύτης δείκνυται ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ σωζομένων ἐρείπων ἐπτά μεγάλων ἐκκλησιῶν, ἐκτεταμένης ἀγορᾶς, πολλῶν οἰκιῶν καὶ λαμπρῶν μεγάρων ἐκτισμένων ἐκ τετραγώνων γρανιτῶν. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Γαρδαύρας εἰς ήμίωρον ἀπόστασιν εὐρίσκεται χωρίον τι **Χαλβατερί**, συγκείμενον ἐξ 80 ὁθωμανικῶν οἰκιῶν.

Πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τῶν Κελλιβάρων εἰς τοίῳρον περίπου ἀπόστασιν εὐρίσκεται χωρίον τι **Τσελτέκ** ἀρτιστήτατον ὑπὸ Χριστιανῶν μετοικησάντων ἐκ τινος χωρίου **Μιδθί** λεγομένου. Παρὰ τὸ χωρίον τούτο ὑπάρχει μέρος τι καλούμενον **Ατζαδάρο**, ὅπου σώζεται μέχρι σήμερον ἐκκλησία, αἱ δὲ ἐντὸς αὐτῆς σφζόμεναι ζωγραφίαι κινοῦσιν ἀληθῶς τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΙΔΗΣ

"Αρχιμανδρίτης.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Συνέχεια: ἴδε προτιγούμενον ἀριθμόν).

Περὶ τῆς παρ. Ἡροδότῳ ιστοτικῆς.

Ἐν τούτοις ἡ ἐγνωσμένη ἀκρίβεια καὶ ἀμεροληψία, μεθ' ἡς ἀφηγεῖται ὁ ιστορικὸς τὴν ὑλὴν αὐτοῦ, οὐδαμῶς παραβλάπτεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω διαληπθείσης τάσεως αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀείποτε ἀναζητεῖν καὶ πανταχοῦ ἀνευρίσκειν θείαν ἐπενέργειαν. Τούναν-